

ERNEST HEMINGUEY ASARLARIDA ISHLATILGAN PARENTEZ BIRLIKLAR TAHLILI

Qosimova Xusnuraxon Oybek qizi,
ADChTI Ingliz tili va amaliyoti kafedrası o'qituvchisi,
qosimovaxusnura@gmail.com.

Ernest Heminguey, XX asrning eng mashhur yozuvchilaridan biri sifatida tanilgan. U o'zining minimalistik uslubi, qisqa va aniq gaplari bilan tanilgan bo'lsa-da, uning asarlarida tilning nozik qatlamlari, jumladan parentez birliklari (qo'shimcha izoh yoki tushuntirish beruvchi iboralar) ham katta ahamiyatga ega. Parentez birliklar — bu yozuvchining o'quvchiga qo'shimcha ma'lumot yoki shaxsiy fikrlarni taqdim etish uchun ishlatadigan birliklardir. Hemingueyning asarlarida parentez birliklar asarlarning tuzilishi, psixologik yuksalishi va o'quvchi bilan muloqotdagi ahamiyatli vositalardan biridir. Ushbu maqolada Ernest Heminguey asarlarida ishlatilgan parentez birliklarining tahlili, ularning mazmuni, uslubiy roli va o'quvchiga ta'siri ko'rib chiqiladi.

Hemingueyning asarlarida parentez birliklarining ishlatilishi o'ziga xos xususiyatga ega. Ular juda ko'pincha yozuvchi tomonidan personajlarning ichki kurashlarini yoki hissiy holatlarini ochib berish uchun ishlatiladi. Heminguey o'zining aniq va sodda uslubini saqlab qolgan holda, parentez birliklar yordamida voqealarga qo'shimcha ma'lumotlar kiritadi, bu orqali o'quvchiga asarlarning chuqurroq ma'no qatlamlarini kashf etish imkoniyatini yaratadi.

Bunday birliklar, asosan, o'quvchiga voqeaning yuzaga kelgan sharoitlari, personajlarning ruhiy holatlari yoki ularning ichki dunyosini tushunishda yordam beradi. Parentez birliklari Hemingueyga asarlarning voqeaviy rivojlanishini ortga surmasdan, asarlarning yirik temalarini — masalan, inson hayoti, izolyatsiya, sevgi, urush va o'limni — yanada boyitishga imkon beradi.

Hemingueyning *"The Sun Also Rises"* romanida parentez birliklari bosh qahramonlarning ichki kurashlari va shaxsiy fikrlarini ta'kidlaydi. Masalan, roman

boshida Jeyk Barnsning o'zini qanday his qilayotgani haqidagi ta'rifda quyidagi parentez birlik keltirilgan:

"I have never seen a woman who looked like that (It made me think of a mountain)."

Bu yerda parentez birlik (*It made me think of a mountain*) Jeykning his-tuyg'ularini yoki uning sezgilarini tasvirlaydi. Bu birlik, o'quvchiga Jeykning ko'rgan ayolga bo'lgan munosabatini aniqroq tushunishga yordam beradi. Yozuvchi, parentez birlik yordamida, Jeykning hissiyotlari va his-tuyg'ularining yuzaga chiqishidagi noaniqlikni va bir vaqtning o'zida ko'proq ifodali tasvirni yaratadi.

Bu tarzdagi parentez birliklar o'quvchiga voqeaning ko'rinmaydigan qatlamlarini ochib beradi, ayniqsa personajlarning ruhiy holatlari va ularga ta'sir etgan omillar haqida. Hemingueyning minimalistik uslubini kuchaytirish uchun parentez birliklar ajoyib vosita bo'lib xizmat qiladi.

"A Farewell to Arms" romanida parentez birliklar asosan bosh qahramon Frederik Henryning urushdagi psixologik va emosional holatini tasvirlashda ishlatiladi. Heminguey bu asarda o'quvchiga urushning dahshatli va insoniy ta'sirlarini taqdim etadi. Roman boshida, Henryning urushga bo'lgan qarashlari va u bilan bog'liq his-tuyg'ulari quyidagicha tasvirlanadi:

"The world breaks everyone and afterward many are strong at the broken places (But those that will not break it kills)."

Bu parentez birlik (*But those that will not break it kills*) romanning asosiy mavzularidan biriga — insonning muammolar va azob-uqubatlar orqali o'sishi yoki ularni yengib o'tishi haqida — ishora qiladi. Heminguey parentez birlikni ishlatish orqali, urushning inson ruhiga ta'sirini chuqurroq tushuntiradi, shuningdek, voqealar rivojiga qo'shimcha izoh berishga yordam beradi.

"The Old Man and the Sea" romanida parentez birliklari simbolik va badiiy ma'no yaratish uchun ishlatiladi. Heminguey o'zining hikoyasini aniq va sodda til bilan yozgan bo'lsa-da, parentez birliklari yordamida o'quvchiga yanada chuqurroq ma'lumotlarni beradi. Masalan, Santiago haqida quyidagi parentez birlik ishlatiladi:

“He was an old man who fished alone in a skiff in the Gulf Stream and he had gone eighty-four days now without taking a fish (But the old man was not defeated).”

Bu yerda parentez birlik (*But the old man was not defeated*) Santiagoning ruhiy qat’iyatini va uning ichki kurashini ta’kidlaydi. Heminguey, parentez birlik orqali, asarning asosiy motivini — kurashni va davom etishni — kuchaytiradi. Santiago, baliqni ushlashda muvaffaqiyatsizlikka uchragan bo‘lsa ham, uning ruhiy kuchi va qat’iyati bu romanning haqiqiy markazidir.

Hemingueyning *"For Whom the Bell Tolls"* romanida parentez birliklari ko‘pincha personajlarning ichki holatlarini va ular orasidagi murakkab munosabatlarni ochib beradi. Masalan, bosh qahramon Robert Jordan o‘zining urushdagi vaziyatini tasvirlayotganda, quyidagicha yozadi:

“The wind was blowing and the sky was overcast (He felt it was going to rain).”

Bu parentez birlik (*He felt it was going to rain*) Robertning ichki his-tuyg‘ulari va voqeaga bo‘lgan munosabatini aks ettiradi. Heminguey, bu tarzda parentez birliklar yordamida, qahramonning ko‘z o‘ngida bo‘layotgan holatlar va his-tuyg‘ulari o‘rtasidagi o‘zaro aloqani ko‘rsatadi.

Xulosa

Ernest Heminguey asarlarida parentez birliklar, uning minimalist uslubida juda muhim o‘rin tutadi. Parentez birliklari yordamida u o‘quvchiga qo‘shimcha ma’lumot, hissiy va psixologik holatlar, shuningdek, personajlarning ichki dunyosiga bo‘lgan nazarini taqdim etadi. Heminguey bunday birliklarni ishlatish orqali asarlarning ma’no qatlamlarini boyitadi va o‘quvchiga turli yirik mavzular — sevgi, urush, azob-uqubatlar va inson ruhiyati haqida chuqurroq tasavvur yaratadi. Parentez birliklar, o‘quvchiga tezda asosiy g‘oyalarni tushuntirib, ularning shaxsiy fikrlarini va voqealarga bo‘lgan munosabatini aniqroq anglashga yordam beradi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Hemingway E. Farewell to arms. – <http://www.e-reading.co.uk> – 372 p.
2. Hemingway E. The old man and the sea. – www.Asiaing.com – 52 p.
3. Heminguey E. The Sun Also Rises. NewYork: Scribner, 1954, 112 p.

4. Heminguey, E. (1940). *For Whom the Bell Tolls*. NewYork: Scribner, 1954,
274 p.